

Interview Toon van Eijk

'Als je ze betaalt, blijven ze weg tot het geld op is'

AMSTERDAM Niet de erfenis van het kolonialisme, de Koude Oorlog, de slavenhandel of de Europese landbouwsteun, maar het belabberde Afrikaanse arbeidsethos is debet aan de onderontwikkeling van Afrika. Dat stelt Toon van Eijk, tropisch landbouwkundige en ontwikkelingsconsultant.

Wat is er mis met dat Afrikaanse arbeidsethos?

'Als je ze uitbetaalt, komen ze niet meer todat het geld op is. Ze zijn niet gericht op het leveren van kwaliteit. Zo kun je geen project afmaken. Ik ben daar in mijn werk, of toen ik met mijn Afrikaanse vrouw in Tanzania een huis bouwde, voortdurend tegenaan gelopen. In Europa was dat vroeger trouwens ook zo. Rond 1900 klaagden fabrieksdirecteur er nog over.'

Toon van Eijk

Hoe is dat arbeidsethos in Europa veranderd?

'Door allerlei zaken: de opkomst van het calvinisme, dat mensen aanzette tot hard werken. De vakbonden, die hun leden stimuleerden. De middenstand, die een beschavingsoffensief ondernam. En het onderwijs, waarin discipline werd aangeleerd.'

Hoe lang gaat het duren voordat Afrika diezelfde ontwikkeling heeft doorgemaakt?

'Lang. Afrika ligt niet decennia, maar eeuwen achter op Europa. Dat is geen optimistische maar wel een realistische boodschap. Als Afrikanen dezelfde materiële welvaart wil-

len bereiken, zullen ze zich hiervan rekenschap moeten geven. Vanuit het Westen beken is het te oppervlakkig om alleen maar geld geven en technologie over te dragen. Ook op cultureel gebied moet iets gebeuren. Er zijn boeken volgeschreven over de ontwikkeling van Afrika, maar deze factor wordt niet besproken.'

Waarom niet?

'In de praktijk hoor je iedereen over dat arbeidsethos klagen, zeker onder blanke ontwikkelingswerkers. Maar deze verklaring ligt erg gevoelig omdat zij snel kan ontaarden in paternalisme of in racisme.'

Hoe heeft u dit onderzocht?

'Het boek is vooral gebaseerd op mijn eigen ervaringen. Ik heb twintig jaar in het veld gewerkt en met honderden mensen erover gesproken - vooral in Mozambique, Ke-

nia, Zambia en Tanzania, maar mijn indruk is dat het ook voor andere landen ten zuiden van de Sahara geldt.'

Wat betekenen uw bevindingen in de praktijk?

'Afrika moet een protectionistisch beleid voeren. Want bij liberalisering van de markten hoort ook een concurrerend arbeidsethos. Dat kun je alleen opbouwen door jezelf af te scherm.'

Toon van Eijk: Ontwikkeling en arbeidsethos in Sub-Sahara Afrika. KIT Publishers. € 35,-. ISBN 978 90 6832 610 9
Olav Velthuis